

جغرافیای سیاسی دریایی جزایر تنب و ابوموسی در خلیج فارس

تألیف: دکتر پیروز مجتهدزاده

ترجمه: محمدرضا فرجی

سرشناسه : مخته‌زاده، پیروز، ۱۳۲۲-
 Mojtahedzadeh, Pirooz
 عنوان و نام پدیدآور : جغرافیای سیاسی دریایی جزایر تنب و ابوموسی در خلیج فارس
 مشخصات نشر : تهران: کانی مهر، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری : ۲۵۸ص: مصور
 شابک : 978-600-94900-1-1
 وضعیت فهرست : فیهای مختصر
 نویسی :
 یادداشت : فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nliai.ir> قابل
 دسترسی است
 یادداشت : عنوان اصلی: The persian gulf islands of Tunbs and Abumusa
 شماسه افروده : فرجی ، محمدرضا ، ۱۳۶۵-، مترجم
 شماره : ۲۸۲۹۰۲۵
 کتابشناسی ملی :

انتشارات کانی مهر

جغرافیای سیاسی دریایی جزایر تنب و ابوموسی در خلیج فارس

مولف: دکتر پیروز مخته‌زاده

مترجم: محمد رضا فرجی

ناشر: کانی مهر

چاپ و صحافی: تاجیک ۹۱۲۱۷۵۲۲۸۲

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۹۰۰-۱-۱

تهران-خیابان انقلاب ۱۲- فروردین- ساختمان ناشران- طبقه همکف ۱۶/۲۲

تلفن: ۶۶۴۹۰۳۱۵-۶۶۹۵۲۲۹۰

kanimeher@yahoo.com

سخن مترجم

کنترل و مالکیت مناطق دریایی در مجاور سرزمین‌های یک کشور و گستره‌های اطراف دریایی‌اش برای دورانی طولانی موضوع بحث‌انگیزی بوده است. با توجه به این‌که جغرافیای سیاسی-دریایی، به مطالعه بکارگیری حاکمیت یک کشور در دریا می‌پردازد؛ لذا جغرافیای سیاسی-دریایی جزایر تنب و ابوموسی در خلیج فارس که عنوان کتاب حاضر است؛ بازگوکننده روند تاریخی، سیاسی و حقوقی حاکمیت و مالکیت ایران بر جزایر تنب و ابوموسی در خلیج فارس است.

کتاب حاضر که بر پایه اسناد و مدارک معتبر داخلی و خارجی توسط پروفسور پیروز مجتهدزاده، چهره سرشناس و متخصص در مسایل جغرافیای سیاسی و ژئوپولیتیک و مسائل جغرافیایی - سیاسی خلیج فارس، به نگارش درآمده؛ پاسخی روشن و علمی در برابر تلاش‌ها و ادعاهای نافرمانی است که در دو دهه اخیر برای سیاسی و بین‌المللی کردن مسئله جزایر تنب و ابوموسی توسط امارات متحده عربی صورت گرفته است.

همچنین شایان توجه فراوان است؛ کتاب حاضر که بر پایه مدارک و اسناد بسیار موثق و دست اول فارسی، عربی و انگلیسی به نگارش درآمده؛ به عنوان منبعی کم‌نظیر و مرجعی برای حقانیت حاکمیت و مالکیت تاریخی، سیاسی و

حقوقی ایران بر جزایر تنب و ابوموسی در خلیج فارس به شمار می‌رود. لذا این اثر در حکم یک کتاب مرجع ارزشمند در زمینه جغرافیای سیاسی دریایی جزایر تنب و ابوموسی است که با توجه به اهمیت فوق‌العاده آن، می‌تواند مورد استفاده دانشگاهیان، خاصه در رشته‌های جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی، روابط بین‌الملل، حقوق بین‌الملل، حقوق بین‌الملل دریاها و همچنین خوانندگان علاقه‌مند در مسایل خلیج فارس و جزایر تنب و ابوموسی قرار گیرد. در پایان، بر خود لازم می‌دانم تا نهایت سپاس خود را به استاد گرانقدر پروفیسور پیروز مجتهدزاده ابراز نمایم که اجازه دادند کتاب حاضر ترجمه و منتشر شود و در کار ترجمه کتاب بسیار مساعدت فرمودند. همچنین مایلم که از مسئولان انتشارات کئی مهر و مدیریت محترم آن، سرکار خانم زهرا آهنی تشکر و قدردانی نمایم.

محمّد رضا فرجی

زمستان ۹۳

فهرست مطالب

۱۵	سیاسنامه
۲۳	پیشگفتار کلی
۳۳	فصل اول: توصیف جغرافیایی جزایر خلیج فارس در تنگه هرمز
۳۸	تنب بزرگ
۴۰	تنب کوچک
۴۱	ابوموسی
۴۶	برخورد مرزهای دریایی در خلیج فارس
۴۷	مرزهای دریایی در خلیج فارس
۵۵	فصل دوم: نگاهی به تحول حکومت و سرزمین‌گرایی در خلیج فارس
۵۵	پیدایش حکومت در ایران
۵۹	پیدایش امارات
۶۴	خودمختاری قاسمی‌ها (جواسیم) در بندر لنکه
۷۲	تحولات اخیر
۷۷	فصل سوم: سازماندهی استعماری فضای سیاسی در خلیج فارس
۷۷	پیشگفتار
۷۸	مختصری از جریان تاریخی ایران‌زدایی خلیج فارس
۸۰	استراتژی تغییر نام خلیج فارس
۸۱	بوموسی به جای ابوموسی
۸۳	قضیه بندرعباس

۹۰	قضیه بندر لنگه
۹۴	قضیه خوزستان
۹۹	ترتیب استعماری سرزمین‌های جنوب خلیج فارس
۱۰۶	نگاهی به مالکیت سنتی ایران بر جزایر
	فصل چهارم: استدلال‌های استعماری به سود مالکیت مفروض امارات بر جزایر
۱۱۱	فرضا مورد اختلاف
۱۱۱	نگاهی به تاریخ استدلال‌های عرب‌ها
۱۱۲	۱- پیشگامی در اشغال
۱۱۴	۲- پیشگامی در کنترل
۱۱۵	۳- خاستگاه‌های عربی جمعیت
۱۱۶	۴- ادعای دیر هنگام ایران
۱۱۶	۵- مکاتبات قرن نوزدهم
۱۲۱	۶- وضعیت دو گانه حقوقی
۱۲۲	۷- عامل مرور زمان
۱۲۴	۸- اکراه و اجبار
۱۲۵	۹- موافقتنامه اداری موقت
۱۲۷	۱۰- نگاهی به تاریخچه ادعاهای ایران
۱۳۲	اشغال جزایر به دلیل رقابت با روسیه
۱۳۹	مذاکرات ایران و انگلیس در سال‌های ۲۹- ۱۹۲۸
۱۴۴	شیخ رأس‌الخیمه جزایر تنب را باز می‌گرداند
۱۴۵	تحولات بعدی و مذاکرات بعدی
	فصل پنجم: بازگشت جزایر تنب به ایران و بازگرداندن حاکمیت به ابوموسی
۱۴۹	
۱۴۹	ایران جزایر را برمی‌گرداند
۱۶۰	شکایت عرب‌ها به شورای امنیت سازمان ملل متحد
۱۶۳	ضمیمه فصل پنجم
۱۷۳	فصل ششم: ادعای امارات متحده عربی بر مالکیت جزایر ایرانی

پیشگفتار.....	۱۷۳
پیدایش امارات متحده عربی به کمک ایران.....	۱۷۸
تلاش‌های امارات متحده عربی برای تشکیل هویت سرزمین جدید.....	۱۷۹
تردید در اعتبار اسناد رسمی دولت بریتانیا.....	۱۸۶
درگیری مسلحانه در تنب بزرگ.....	۱۹۱
پیوست یک: فهرست نقشه‌های رسمی.....	۱۹۵
پیوست دو: گزارشی از تبادل علمی.....	۲۰۱
فصل ۷: ادعاهای بر جزایر ایرانی، ابزار هویت‌سازی عربی امارات متحده عربی	
.....	۲۰۷
پیشگفتار.....	۲۰۷
پیشینه نظری.....	۲۰۸
پیشینه تاریخی.....	۲۰۸
پیشینه ادعاهای سرزمینی برای ملت‌سازی.....	۲۱۰
بازنویسی تاریخ با هدف بازسازی هویت ملی عرب.....	۲۱۳
تاریخ حقیقی از چه می‌گوید.....	۲۱۶
فصل ۸: مکاتباتی در راستای ایجاد آگاهی بین‌المللی از وضعیت حقوقی و	
تاریخی جزایر.....	۲۲۱
نامه شماره ۱.....	۲۲۵
نامه شماره ۲.....	۲۳۱
نامه شماره ۳.....	۲۴۳
نامه شماره ۴.....	۲۵۵
نامه شماره ۵.....	۲۶۳
نامه شماره ۶.....	۲۷۳
نامه شماره ۷.....	۲۸۵
نامه شماره ۸.....	۲۹۱
سخن واپسین.....	۳۰۱
منازعات سرزمینی ایرانی - انگلیسی.....	۳۰۳

- ۳۰۴..... ادعاهای سرزمینی در تمرین ملت‌سازی
- فهرستی از کارهای پژوهشی پیشین نگارنده در مسئله جزایر تنب و ابوموسی
- ۳۰۷.....
- ۳۱۵..... فهرست منابع
- ۳۱۵..... پیشگفتار کلی
- ۳۴۷..... کتاب‌شناسی

www.ketab.ir

فهرست تصاویر

- تصویر ۱: خط منحنی فرضی دفاع استراتژیک ایران که جزایر استراتژیکی ایران در تنگه هرمز را به هم متصل می‌کند. ۳۴
- تصویر ۲: مسیرهای رفت و برگشت کشتیرانی از تنگه هرمز. ۳۶
- تصویر ۳: وضعیت جغرافیایی جزایر تنب و ابوموسی نسبت به یکدیگر، بر پایه: TPC H-7 ۳۸
- تصویر ۴: جزیره تنب بزرگ ۴۰
- تصویر ۵: تنب کوچک سطح صخره‌ای صاف ۴۱
- تصویر ۶: نقشه جزیره ابوموسی به عنوان منابع بریتانیایی گردآوری شده و ضمیمه تفاهم‌نامه اول دسامبر ۱۹۷۱ میان ایران و شارجه شده است. (بریتانیا به‌طور عجیب تلفظ عربی "ابوموسی" را در نامیدن این جزیره به‌کار برده، در صورتی‌که نام رسمی آن جزیره ابوموسی است). ۴۳
- تصویر ۷: مرزهای دریایی در خلیج فارس ۵۲
- تصویر ۸: مرزهای پوسته قاره‌ای ایران - دوبی در خلیج فارس بر پایه نقشه ظاهر شده در محدوده دریا شماره ۹۴، (۱۹۸۱) ۵۴
- تصویر ۹: مرزهای فدراتیو ایران، جنوب خلیج فارس ۵۸
- تصویر ۱۰: سند وزارت خارجه بریتانیا که نشان‌دهنده تلاش آنان در تغییر املائی نام ابوموسی است. : FO 371/157031، ۲۴ اوت ۱۹۶۱ ۸۲

- تصویر ۱۱: شکل‌گیری هفت عضو شیخ‌نشین امارات متحده عربی توسط بریتانیا
۱۰۴.....
- تصویر ۱۲: نامه اول جمادی‌الآخر ۱۳۰۱ (۲۹ مارس ۱۸۸۴) از شیخ یوسف
القاسمی، حاکم لنگه به شیخ حمید القاسمی رأس‌الخیمه ۱۱۹
- تصویر ۱۳: نامه اداره گمرکات به وزارت امور خارجه ایران ۱۳۹
- تصویر ۱۴: نقشه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در سال ۱۹۶۱ که مالکیت
ایران بر تنب و ابوموسی را تأیید می‌کند. ۱۴۸

فهرست عکس‌ها

- عکس ۱: دیدار نگارنده با شیخ راشد بن سعید المکتوم دوبی ۲۰
- عکس ۲: دیدار نگارنده با شیخ خالد بن محمد القاسمی شارجه ۲۰
- عکس ۳: دیدار نگارنده با شیخ راشد بن محمد القاسمی رأس‌الخیمه ۲۱
- عکس ۴: برادر حاکم شارجه در عوشه کشتی دریایی ایران به هنگام برافراشتن پرچم در جزیره ابوموسی ۱۶۰
- عکس ۵: یادداشت اعتراضی ارائه شده نگارنده درباره حقوق انرژی هسته‌ای ایران در خیابان شماره ۱۰ دونینگ ۲۲۳

پیشگفتار کلی

اشاره

منطقه خلیج فارس می‌تواند به صورت هارتلندی دیده شود که تحت تأثیر ژئوپولیتیکی روابط ایرانی - عربی شکل گرفته است. خلیج فارس به عنوان مهم‌ترین منبع صادرات انرژی فسیلی جهان، هشت کشور این منطقه را در یک چشم‌انداز وسیع ژئوپولیتیکی به هم متصل کرده است، که از همگونی و تشابه در حیات اقتصادی و استراتژیکی، و همچنین دغدغه‌های امنیتی خود برخوردارند. در عین حال به نظر می‌رسد که پیشرفت‌های سیاسی در میان کشورهای کرانه‌ای به حل و فصل آرام مناقشات بر سر جغرافیای سیاسی دریایی بستگی دارد. این چالش‌ها که عمدتاً چهار مقوله اصلی در دوران کنونی ما هستند به همراه پیامدهای ژئوپولیتیکی ذاتی روابط ایرانیان و عرب‌های منطقه طی دهه‌های اخیر آشکار می‌شوند (۱). این مقوله‌ها عبارتند از: مناقشات مذهبی؛ ژئوپولیتیک فرقه‌ای ترویج شده زیر نفوذ ترکیب اردنی -